

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ
ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΩΙΜΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Μαρίνα Σελλή

Επιβλέπουσα:
Ζωή Νικηφορίδου
Αναπληρώτρια, Καθηγήτρια

Ιωάννινα, Σεπτέμβριος, 2025

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ
ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΩΙΜΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Μαρίνα Σελλή

Επιβλέπουσα:
Ζωή Νικηφορίδου
Αναπληρώτρια, Καθηγήτρια

Ιωάννινα, Σεπτέμβριος, 2025

PARENTS' PERCEPTIONS OF THEIR ROLE IN THE WELL-
BEING OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα , 25-9-2025

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα

Ζωή, Νικηφορίδου

Αναπληρώτρια, Καθηγήτρια

2. Μέλος επιτροπής

Κωνσταντίνα, Ρέντζου

Επίκουρη, Καθηγήτρια

3. Μέλος επιτροπής

Αντώνιος, Νάτσης

Μέλος Ε.ΔΙ.Π.

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Ζωή, Νικηφορίδου

Αναπληρώτρια, Καθηγήτρια

Υπογραφή

© Σελλή, Μαρίνα, 2025.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Σελλή, Μαρίνα

Υπογραφή

“Don’t educate your children to be rich, educate them to be happy so they know the value of things and not the price”

Steve Jobs

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ευημερία των παιδιών κατά την πρώιμη παιδική ηλικία αποτελεί βασικό πυλώνα για την ολόπλευρη ανάπτυξή τους και επηρεάζεται καθοριστικά από την οικογενειακή ζωή, ειδικότερα από τις στάσεις, τις αντιλήψεις και τις πρακτικές των γονέων. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στο ρόλο των γονέων -μητέρων και πατέρων- ως φορέων διαμόρφωσης της ψυχοσωματικής, κοινωνικής και γνωστικής ανάπτυξης των παιδιών τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι δύο γονικοί ρόλοι, παρότι διαφέρουν, λειτουργούν συμπληρωματικά, συμβάλλοντας από κοινού στην οικοδόμηση ενός σταθερού και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για το παιδί. Οι μητέρες συνήθως αναλαμβάνουν καθήκοντα που αφορούν τα συναισθήματα και την φροντίδα, προσφέροντας ασφάλεια, στοργή και καθημερινή φροντίδα. Αντίστοιχα, οι πατέρες συμμετέχουν ενεργά στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της αυτοπεποίθησης και της κοινωνικής ένταξης των παιδιών, κυρίως μέσα από το παιχνίδι και την καθοδήγηση με όρια. Η ισόρροπη εμπλοκή και των δύο γονέων αποδεικνύεται καθοριστικής σημασίας για την ευημερία των παιδιών. Η προώθηση της παιδικής ευημερίας αναγνωρίζεται ως εθνική και κοινωνική προτεραιότητα κάθε πολιτισμικής κοινωνίας. Η αποτυχία να διασφαλιστεί αυτή η ευημερία οδηγεί σε σοβαρές μελλοντικές συνέπειες, όπως γνωστικές ελλείψεις, χαμηλές επιδόσεις, περιορισμένες δεξιότητες και αυξημένο κοινωνικό αποκλεισμό. Συνεπώς, η στήριξη των γονέων στον ρόλο τους αποτελεί βασικό βήμα προς μια κοινωνία που επενδύει ουσιαστικά στο μέλλον των παιδιών της.

Λέξεις κλειδιά: Ευημερία, ρόλος γονέων, πρώιμη παιδική ηλικία.

ABSTRACT

Children's well-being in early childhood is a key pillar for their all-round development and is strongly influenced by family life, in particular by the attitudes, perceptions and practices of parents. This paper focuses on the role of parents - mothers and fathers - as agents in shaping the psychosomatic, social and cognitive development of their children. Particular emphasis is placed on studying how the 2 parental roles, although different, work in a complementary way, contributing together to building a stable and supportive environment for the child. Mothers usually assume the emotional and caring role, providing security, affection and daily care. Similarly, fathers are actively involved in fostering children's independence, self-confidence and social integration, mainly through play and guidance with boundaries. The balanced involvement of both parents proves to be crucial for children's well-being. The promotion of child well-being is recognized as a national and social priority for every cultural society. Failure to ensure such well-being leads to serious future consequences, such as cognitive deficits, low achievement, limited skills and increased social exclusion. Supporting parents in their role is therefore a key step towards a society that invests substantially in the future of its children.

Λέξεις κλειδιά: Well-Being, Parents' roles, early childhood.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	viii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	x
1 Ενημερία	1
1.1 Προσέγγιση του Όρου Ενημερία	1
1.2 Προσέγγιση της Κοινωνικής Παιδικής Ενημερίας	2
1.3 Ενημερία ως Θεμελιώδες Δικαίωμα του Παιδιού	3
1.4 Οι Στόχοι της Ενημερίας	6
2 Γονείς	10
2.1 Ρόλοι Γονέων	10
2.2 Πατρική Συμμετοχή και Επιρροή	10
2.3 Μητρική Συμμετοχή και Επιρροή	14
2.4 Μοίρασμα Ρόλων	15
3 Περιβάλλον	18
3.1 Το Οικολογικό Μοντέλο της Ανθρώπινης Ανάπτυξης	18
3.2 Οικογενειακό – Γονικό Περιβάλλον	20
3.3 Σχολικό Περιβάλλον – Παιδικός Σταθμός	21
4 Μεθοδολογία Έρευνας	23
4.1 Εργαλεία Έρευνας	24
4.2 Συμμετέχοντες	24
4.3 Αρχές Ηθικής και Δεοντολογίας	24
4.4 Ανάλυση Δεδομένων	25
5 Ανάλυση και Συζήτηση	25
6 Συμπεράσματα	29
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	30
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	31

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: [Χρόνος που Αφιερώνουν οι Μητέρες και οι Πατέρες σε Δραστηριότητες Βρεφικής Φροντίδας]	16
--	----

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

HLE.....Home Learning Environment

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη συγκεκριμένη εργασία μελετώνται οι αντιλήψεις των γονέων, μητέρων και πατέρων, για τον ρόλο τους στην εξασφάλιση της ευημερίας παιδιών προσχολικής ηλικίας, στο πλαίσιο της καθημερινής ζωής. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, η ανάγκη προώθησης της παιδικής ευημερίας είναι ευρέως αποδεκτή ως ηθική επιταγή κάθε κοινωνίας. Ως μια πραγματική επιτακτική ανάγκη, είναι εξίσου αξια προτεραιότητας, καθώς η αποτυχία για την προστασία και την προώθηση της ευημερίας των παιδιών έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν αυξημένο κίνδυνο σε ένα ευρύ φάσμα τομέων στη μετέπειτα ζωή τους. Είναι μία δυναμική η οποία προσεγγίζεται με αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια (Statham and Chase, 2010). Η συνολική ποιότητα ζωής, περιλαμβάνει τις βασικές πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης όπως η προσωπική εξέλιξη, η οικονομική ασφάλεια, η κοινωνική ένταξη, η συναισθηματική σταθερότητα και η καθημερινή κάλυψη των απαραίτητων αναγκών. Παράλληλα, σχετίζεται με την εσωτερική ισορροπία και την ικανότητα διαχείρισης των συναισθημάτων, με αποτέλεσμα το άτομο να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες και να διατηρεί μια θετική στάση στη ζωή, δημιουργώντας υγιείς σχέσεις. Επιπλέον, από τη μελέτη της βιβλιογραφίας διαπιστώνονται διαφορετικές αντιλήψεις και τις πρακτικές ανάμεσα σε μητέρες και πατέρες. Γενικά, οι μητέρες είναι οι κύριοι φροντιστές των νηπίων. Παρ όλα αυτά, οι πατέρες εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην παιδική φροντίδα (Jones & Mosher, 2013). Οι πατέρες που συμμετέχουν και υποστηρίζουν τα παιδιά τους, τα βοηθούν να γίνουν πιο επιτυχημένα και να έχουν λιγότερα προβλήματα από τα παιδιά των λιγότερο εμπλεκόμενων πατέρων (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004).

Με βάση τα παραπάνω, το ερευνητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας, επικεντρώθηκε στην συλλογή δεδομένων για τον βαθμό συμβολής του κάθε φύλου (μητέρα, πατέρα) για την καθημερινή δραστηριότητα τους, σε σχέση με τις πρακτικές φροντίδας των παιδιών.

Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη: Το θεωρητικό και Το ερευνητικό.

Στο θεωρητικό μέρος, αναφέρεται η σημαντικότητα της παιδικής ηλικίας, των δικαιωμάτων τους και η συμβολή της οικογένειας, του σχολείου και της ευρύτερης κοινωνίας. Στο ερευνητικό μέρος αναδεικνύονται οι αντιλήψεις των γονέων σχετικά με τον ρόλο τους στην ευημερία των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Αναφέρεται η μεθοδολογία έρευνας, τα

εργαλεία της έρευνας, οι συμμετέχοντες, το δείγμα, η ανάλυση δεδομένων, οι αρχές ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας καθώς και τα συμπεράσματα. Τέλος, παρατίθεται η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε στην εργασία, ενώ στο Παράρτημα περιλαμβάνονται τα ερωτήματα του ερωτηματολογίου προς τους γονείς.

1 Ευημερία

1.1 Προσέγγιση του Όρου Ευημερία

Οι πρώτες αντιλήψεις για την ευημερία προέκυψαν από έναν γενικότερο κίνημα για την αποϊατρικοποίηση της υγείας και την ενθάρρυνση των κυβερνήσεων να εξετάσουν ένα ευρύτερο φάσμα παραγόντων πώς συνέβαλαν στην κακή υγεία πέρα από την ασθένεια ή την απουσία της. Ορισμός της Alma Alta για την υγεία (WHO 1978) όρισε την υγεία ως «μια κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς την απουσία ασθένειας ή αναπηρίας». Από τότε, η ευημερία έχει εξελιχθεί ως μια γενική έννοια που θεωρείται ότι περιγράφει την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων (Rees et al, 2010).

Η έκθεση της Κυβερνητικής Προοπτικής Επιστήμης για το Ψυχικό Κεφάλαιο και την Ευημερία (2008) προτείνει πως η ευημερία αποτυπώνεται, ως η ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Είναι μια δυναμική κατάσταση που ενισχύεται όταν οι άνθρωποι μπορούν να εκπληρώσουν τους προσωπικούς και κοινωνικούς τους στόχους ώστε να επιτύχουν μια αίσθηση σκοπού στην κοινωνία. Αντί να είναι στατική, η ευημερία προκύπτει από τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αλληλοεπιδρούν με τον κόσμο γύρω τους σε διαφορετικά σημεία της ζωής τους. Δεν είναι απαραίτητα το ίδιο με το να είσαι ευτυχισμένος, καθώς το άγχος, η κατάθλιψη και ο θυμός είναι μερικές φορές αναμενόμενα στη ζωή. Έννοιες όπως «η ικανοποίηση από τη ζωή» και «ποιότητα ζωής» χρησιμοποιούνται ως εναλλακτικοί όροι της «ευημερίας» και ενσωματώνουν τις αντικειμενικές και υποκειμενικές πτυχές της ζωής του ατόμου σε γεγονότα - εισόδημα νοικοκυριού, οικογενειακή δομή, εκπαιδευτικά επιτεύγματα, κατάσταση της υγείας-. Παράλληλα, συμπεριλαμβάνονται και τα συναισθήματα του ατόμου που βιώνει τις καταστάσεις αυτές αλλά και τη ζωή του γενικότερα. Η συνολική λοιπόν, «ποιότητα ζωής» περιλαμβάνει τις βασικές πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης όπως η προσωπική εξέλιξη, η οικονομική ασφάλεια, η κοινωνική ένταξη και η συναισθηματική σταθερότητα. Εστιάζει στην αίσθηση ικανοποίησης που προκύπτει από την προσωπική επίτευξη στόχων. Παράλληλα, σχετίζεται με την εσωτερική ισορροπία και την ικανότητα διαχείρισης των συναισθημάτων, με αποτέλεσμα το άτομο να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες και να διατηρεί μια θετική στάση στη ζωή, δημιουργώντας υγιές σχέσεις. Στη σωματική ευημερία, εντάσσονται η σωματική άσκηση, η φροντίδα του οργανισμού και

ιατρική παρακολούθηση. Έχοντας σωματική υγεία, έχουν αυτόματα τεθεί τα θεμέλια για την ευκολότερη επίτευξη των υπολοίπων τομέων της ευημερίας.

1.2 Προσέγγιση της Κοινωνικής Παιδικής Ευημερίας

Τα παιδιά και οι νέοι έρχονται αντιμέτωποι με τις νέες τεχνολογίες, την παγκοσμιοποίηση και την ποικιλότητα των πολιτιστικών εκφάνσεων και αποτελούν εκείνη την ηλικιακή ομάδα που προσαρμόζεται πιο εύκολα στις αλλαγές, με αποτέλεσμα να θεωρούνται οι πρώτοι αποδέκτες των πολιτιστικών μεταβολών.

Ο Frones (2007), υποστηρίζει ότι ο προσδιορισμός της ευημερίας των παιδιών είναι πιο σύνθετος και περίπλοκος από τον προσδιορισμό της ευημερίας άλλων ηλικιακών ομάδων. Η ανάγκη προώθησης της παιδικής ευημερίας είναι ευρέως αποδεκτή ως ηθική επιταγή κάθε κοινωνίας. Ως μια πραγματική επιτακτική ανάγκη, είναι εξίσου αξια προτεραιότητας, καθώς η αποτυχία για την προστασία και την προώθηση της ευημερίας των παιδιών έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν αυξημένο κίνδυνο σε ένα ευρύ φάσμα τομέων στη μετέπειτα ζωή τους. Μειωμένη νοητική ανάπτυξη, χαμηλότερα επίπεδα σχολικής επίδοσης, λιγότερες δεξιότητες άρα και προσδοκίες, χαμηλότερη παραγωγικότητα και αποδοχές, υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και εξάρτησης από τα συστήματα πρόνοιας, αντικοινωνική συμπεριφορά, είναι ορισμένοι από τους κινδύνους που μπορεί κανείς να επισημάνει. Η δέσμευση των κρατών για την προάσπιση της ευημερίας των παιδιών, επομένως, είναι επιτακτική. Σύμφωνα με το America's Children (2013) οι εκθέσεις για την παιδική ευημερία αναφέρονται σε αντικειμενικές και υποκειμενικές προσεγγίσεις βασικών δεικτών μέτρησης όπως η υγεία, η οικονομική ασφάλεια, η εκπαίδευση, η συμπεριφορά και το κοινωνικό περιβάλλον. Ορισμένοι από τους πλέον πρόσφατους και αντιπροσωπευτικούς δείκτες παιδικής ευημερίας αποτελούν ο Δείκτης για την Ευημερία των Παιδιών και των Νέων "*Index of Child and Youth Well-being*" στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Δείκτης Παιδικής Ευημερίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση "*Child Well-being Index for the European Union*", καθώς και ο Δείκτης Αποστέρησης "*Deprivation Index*".

Σύμφωνα με νέα έκθεση της UNICEF τον Φεβρουάριο του 2024 αποκαλύπτει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά που ζουν στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της φτώχειας, της επιδείνωσης της ψυχικής υγείας, της

διαδικτυακής σεξουαλικής κακοποίησης και της έκθεσης στη ρύπανση. Μολονότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια από τις πιο ευημερούσες περιοχές στον κόσμο τα δικαιώματα πάρα πολλών παιδιών εντός των συνόρων της απειλούνται ή έχουν πάψει να υφίστανται. Μέσα από την έκθεση της UNICEF αναδεικνύονται η παιδική φτώχεια, η ψυχική υγεία, το περιβάλλον και οι ψηφιακές τεχνολογίες. Από το 2015 έως το 2019 ο αριθμός των παιδιών που κινδυνεύουν από φτώχεια ή από κοινωνικό αποκλεισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε από 22,2 εκατομμύρια σε 19,1 εκατομμύρια, ενώ από το 2019 ο αριθμός αυξήθηκε κατά σχεδόν ένα εκατομμύριο σε 20,7 εκατομμύρια το 2022. Η παιδική ευημερία μπορεί να οριστεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Παιδική ευημερία έχει να κάνει με την ποιότητα ζωής. Αναφέρεται στις οικονομικές συνθήκες, φιλίες και σχέσεις με συνομηλίκους, στα δικαιώματα και τις ευκαιρίες για ανάπτυξη (Ben-Arieh & Frones, 2007, σελ. 1).

Η συνολική λοιπόν, ποιότητα ζωής περιλαμβάνει τις βασικές πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης όπως η προσωπική εξέλιξη, η οικονομική ασφάλεια, η κοινωνική ένταξη, η συναισθηματική σταθερότητα και η καθημερινή κάλυψη των απαραίτητων αναγκών. Εστιάζει στην αίσθηση ικανοποίησης που προκύπτει από την προσωπική επίτευξη στόχων. Παράλληλα, σχετίζεται με την εσωτερική ισορροπία και την ικανότητα διαχείρισης των συναισθημάτων, με αποτέλεσμα το άτομο να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες και να διατηρεί μια θετική στάση στη ζωή, δημιουργώντας υγιείς σχέσεις. Στη σωματική ευημερία, εντάσσονται η σωματική άσκηση, η φροντίδα του οργανισμού και ιατρική παρακολούθηση.

1.3 Ευημερία ως Θεμελιώδες Δικαίωμα του Παιδιού

Το παιδί γίνεται αντιληπτό, στη βάση της σημασίας που προσδίδεται στους βιολογικούς και κοινωνικούς όρους της ενηλικίωσης του, ως ένας εν δυνάμει ενήλικας. Με την οπτική αυτή το παιδί μπορεί να ορίζεται μέσα από στερητικούς όρους όπως : αδύναμο, ανώριμο, άπειρο, ανεύθυνο, απροστάτευτο κ.λπ.. Η κοινωνία «εξουσιοδοτεί» την οικογένεια ή τα υποκατάστατα της να αναλάβουν ένα μέρος ή και ολόκληρο το κόστος της ανάπτυξης του παιδιού ώστε να αρθεί το ευάλωτο της παιδικής ηλικίας.

Αν ανατρέξουμε στην περιοδολόγηση των τρόπων ανατροφής του παιδιού στις βιομηχανικές κοινωνίες της δύσης, θα αντιληφθούμε την πορεία που διατρέχει η διαχείριση φροντίδας από

την οικογένεια και το πώς ορίζεται η θέση της παιδικής ηλικίας στο πλαίσιο αυτής της διαχείρισης. Με το αιτιολογικό της ανωριμότητας, τα παιδιά αποκλείονται ουσιαστικά από τη συμμετοχή τους σε αποφάσεις που τα αφορούν. Αυτό σημαίνει ότι η ανάγκη τους από προσωπικές επιλογές μετατρέπονται σε επιταγές. Συνεπώς, στερώντας στην παιδική ηλικία εναλλακτικά πλαίσια επιλογών, την εντάσσουν σε ένα σύστημα άνισων κοινωνικών σχέσεων ως εξαρτημένη και υπεξούσια στον κόσμο των ενηλίκων και τους θεσμούς του.

Η αναγνώριση της παιδικής ηλικίας ως κοινωνικής κατηγορίας, δηλαδή διαχωρισμένης θεσμικά πληθυσμιακής ομάδας με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και όρια δράσης, τοποθετείται χρονικά στα μεταπολεμικά χρόνια και κυρίως μετά τη δεκαετία του 60'. Η κοινωνική ιστορία της παιδικής ηλικίας οδηγεί στην άποψη, ότι η είσοδος του παιδικού βίοκοσμου στη σφαίρα της βιομηχανικής ορθολογικοποίησης συνοδεύτηκε από μια ουσιαστική μεταστροφή του κοινωνικού ενδιαφέροντος προς το παιδί. Η μεταστροφή αυτή συνίσταται στο ότι για πρώτη φορά η φυσική και κοινωνική του ανάπτυξη γίνεται κοινωνική υποχρέωση με πρώτους αποδέκτες τους γονείς, στη συνέχεια του σχολικού περιβάλλοντος και τέλος του συνολικού κοινωνικού περιβάλλοντος, όπου δεσμεύονται θεσμικά να φροντίζουν όχι απλώς για την επιβίωση του αλλά και για τη προστασία και ευημερία του παιδιού. Η ιδεολογία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η διάχυση της προς συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια διαφορετική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας στο πνεύμα της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων της. Τα παιδιά είναι άνθρωποι με αισθήματα, απόψεις, εμπειρίες, ανάγκες και δικαιώματα. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του παιδιού συνίσταται στη δημιουργία προσωπικών και κοινωνικών σχέσεων, οι οποίες θα αναγνωρίζουν στα παιδιά να συμμετέχουν στις ζωές τους και στις κοινωνικές δομές που τα περιλαμβάνουν και που θα πρέπει να τα σέβονται αντί να τα αποκλείουν. Επομένως, προϋπόθεση της τήρησης των δικαιωμάτων του παιδιού είναι το να δεχθούμε ότι τα παιδιά αποτελούν μέρος της κοινωνίας μας και όχι ότι βρίσκονται απλώς σε αναμονή για να μπουν στην κοινωνία μας. Λίγα πράγματα εμπνέουν στη ζωή περισσότερο δέος ή ελπίδα από το θαύμα ενός παιδιού. Παρόλο που πολλές φορές η ελπίδα αυτή δεν διαφαίνεται από τις πρακτικές που ακολουθούνται στη φροντίδα του, πρακτικές που δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από μια διαστροφή, η ύπαρξη του παιδιού παραμένει η πλέον έκδηλη ελπίδα μας για το μέλλον.

Όπως αναφέρεται στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού «Το παιδί, λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας, χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανομένης και της νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννησή του». Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών (Ν. Υόρκη, 1989) αποτελεί δείγμα αυτού του νέου τρόπου αντίληψης. Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) το 1989, είναι η ευρύτερα επικυρωμένη συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην ιστορία. Η Ελλάδα επικύρωσε τη διεθνή αυτή σύμβαση το 1992 για τα δικαιώματα του παιδιού με το Ν. 2101/1992(ΦΕΚ 192/Α/2.12.1992).

Ο μεγάλος αριθμός των κρατών που έχουν επικυρώσει τη σύμβαση και το γεγονός ότι είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο που ενσωματώνει το σύνολο των δικαιωμάτων για την προστασία του παιδιού -πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα- απονέμοντας στο σύνολο των δικαιωμάτων την ίδια ισχύ, έχουν καταστήσει τη Σύμβαση μοναδική. Σύμφωνα με το άρθρο Ι της Σύμβασης «θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των 18 ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία». Είναι το πρώτο παγκόσμιο σύνολο νομικά δεσμευτικών δικαιωμάτων που ισχύουν για όλα τα παιδιά. Έχει επικυρωθεί από κάθε χώρα της γης, με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθιστώντας την ως την πιο ευρέως επικυρωμένη συμφωνία για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην παγκόσμια ιστορία. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού θέτει τα πρότυπα για την ευημερία των παιδιών σε κάθε στάδιο της ανάπτυξής τους μέσα από τα 54 άρθρα της.

Η Σύμβαση καθοδηγείται από **4 θεμελιώδεις αρχές** που ισχύουν για κάθε παιδί:

- Όχι στις διακρίσεις (άρθρο 2).
- Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 3).
- Επιβίωση, ανάπτυξη και προστασία (άρθρο 6).
- Ελευθερία γνώμης και συμμετοχή (άρθρο 12).

Τα άρθρα της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού μπορούν να ομαδοποιηθούν σε 3 ευρείες κατηγορίες, όπου σύμφωνα με την αγγλική ορολογία, αποδίδονται ως τα «3Ps»:

1) **Protection:** Προστασία

Δικαιώματα συνδεδεμένα με την προστασία (ρατσισμό, διακρίσεις και μορφές κακοποίησης).

2) **Provision:** Παροχές

Δικαιώματα συνδεδεμένα με την κοινωνική ευημερία (κάλυψη βασικών αναγκών π.χ. τροφή, στέγη, εκπαίδευση, παροχές υγείας).

3) **Participation:** Συμμετοχή

Δικαιώματα συνδεδεμένα με τις κοινωνικές και πολιτικές ελευθερίες (ελευθερία λόγου, συμμετοχή σε θέματα που τα αφορούν, κοινωνικά γεγονότα).

1.4 Οι Στόχοι της Ευημερίας

Οι 17 Παγκόσμιοι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το Σεπτέμβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη έλαβε μία απόφαση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία ιστορική συμφωνία που θα επηρεάσει τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων. Πρόκειται για την υιοθέτηση 17 Στόχων, γνωστοί ως «Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης», οι οποίοι εκφράζουν τις σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις, σε μια προσπάθεια να ανταποκριθούν αποτελεσματικά όλες οι χώρες στα παγκόσμια προβλήματα.

Σε αυτή την Παγκόσμια συμφωνία, περισσότεροι από 190 ηγέτες που εκπροσωπούν σχεδόν το σύνολο της ανθρωπότητας, δεσμεύτηκαν να μεταμορφώσουν τον κόσμο μας σε έναν κόσμο χωρίς φτώχεια, πείνα και ανισότητες. Έναν κόσμο με αξιοπρεπή εργασία και καλή εκπαίδευση, έναν κόσμο ειρηνικό χωρίς την απειλή της κλιματικής αλλαγής, έναν κόσμο που μέσα από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, θα μεριμνά για τις ανάγκες όχι μόνο της σημερινής γενιάς αλλά και των μελλοντικών γενεών δηλαδή για το δικό σου κόσμο. Η διασφάλιση υγιών συνθηκών διαβίωσης καθώς και η προαγωγή της ευημερίας για όλους και σε όλες τις ηλικίες είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την αύξηση του προσδόκιμου ζωής ενώ έχουν μειωθεί σημαντικά ορισμένοι από τους παράγοντες που σχετίζονται με την παιδική και τη μητρική θνησιμότητα. Ωστόσο, χρειάζονται ακόμα περισσότερες προσπάθειες για την πλήρη εξάλειψη ενός μεγάλου

φάσματος ασθενειών καθώς και για την αντιμετώπιση πολλών, διαφορετικών και επίμονων ζητημάτων υγείας που ανακύπτουν.

Καλή Υγεία και Ευημερία αποτελεί τον 3^ο από τους 17 Παγκόσμιους Στόχους.

Ο Στόχος επιδιώκει:

- **3.1**

Έως το 2030, μείωση του ποσοστού της παγκόσμιας μητρικής θνησιμότητας σε λιγότερους από 70 θανάτους ανά 100.000 γεννήσεις.

- **3.2**

Έως το 2030, τερματισμός των αποτρέψιμων θανάτων νεογνών και παιδιών ηλικίας κάτω των πέντε ετών, με στόχο όλες οι χώρες να μειώσουν τη νεογνική θνησιμότητα στους 12 θανάτους ανά 1,000 γεννήσεις και την παιδική, κάτω των πέντε ετών, θνησιμότητα στους 25 θανάτους ανά 1,000 γεννήσεις.

- **3.3**

Έως το 2030, τερματισμός των επιδημιών του AIDS, της φυματίωσης, της ελονοσίας και άλλων παραμελημένων τροπικών ασθενειών, και καταπολέμηση της ηπατίτιδας, των ασθενειών που μεταδίδονται μέσω του νερού καθώς και άλλων μεταδοτικών ασθενειών.

- **3.4**

Έως το 2030, μείωση κατά το ένα τρίτο της πρόωρης θνησιμότητας από μη-μεταδοτικές ασθένειες μέσω της πρόληψης και της θεραπείας, και προώθηση της ψυχικής υγείας και ευημερίας.

- **3.5**

Ενίσχυση της πρόληψης και της θεραπείας της κατάχρησης ουσιών, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και της επιβλαβούς κατανάλωσης αλκοόλ.

- **3.6**

Έως το 2020, μείωση του αριθμού των παγκόσμιων θανάτων και τραυματισμών από τροχαία ατυχήματα.

- **3.7**

Έως το 2030, διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγειονομική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένου του οικογενειακού προγραμματισμού, της ενημέρωσης και εκπαίδευσης, και της ενσωμάτωσης της αναπαραγωγικής υγείας σε εθνικές στρατηγικές και προγράμματα.

- **3.8**

Επίτευξη καθολικής υγειονομικής κάλυψης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των οικονομικών κινδύνων, πρόσβαση σε βασικές ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, καθώς και πρόσβαση όλων σε ασφαλή, αποτελεσματικά, ποιοτικά και προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια.

- **3.9**

Έως το 2030, διασφάλιση της ουσιαστικής μείωσης του αριθμού των θανάτων και των ασθενειών που οφείλονται σε επικίνδυνες χημικές ουσίες καθώς και στη ρύπανση και τη μόλυνση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους.

- **3.α**

Ενίσχυση της εφαρμογής της Σύμβασης Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον Έλεγχο του Καπνού σε όλες τις χώρες, ως ενδείκνυται.

- **3.β**

Υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης εμβολίων και φαρμάκων για μεταδοτικές και μη ασθένειες, οι οποίες επηρεάζουν κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες, και παροχή πρόσβασης σε προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια, σύμφωνα με τη Δήλωση της Ντόχα σχετικά με τη Συμφωνία TRIPS και τη Δημόσια Υγεία, η οποία επιβεβαιώνει το δικαίωμα των αναπτυσσόμενων χωρών να κάνουν πλήρη χρήση των διατάξεων της Συμφωνίας για τα Δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου (TRIPS) αναφορικά με τις ευελιξίες που παρέχονται για την προστασία της δημόσιας υγείας, και ιδίως για την πρόσβαση όλων σε φαρμακευτική αγωγή.

- **3.γ**

Ουσιαστική αύξηση της χρηματοδότησης για την υγεία και των προσλήψεων, ανάπτυξη, εκπαίδευση και διατήρηση του υγειονομικού δυναμικού των αναπτυσσόμενων χωρών, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και στα μικρά αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη.

- **3.δ**

Ενίσχυση της ικανότητας όλων των χωρών, και ιδίως των αναπτυσσόμενων, για την έγκαιρη προειδοποίηση, τη μείωση και τη διαχείριση των εθνικών και παγκόσμιων κινδύνων για την υγεία.

2 Γονείς

2.1 Ρόλοι Γονέων

Με τον όρο «ρόλο» εννοείται η θέση που παίρνει ένα άτομο σε μια ομάδα ή την κοινότητα ή την κοινωνία και καθορίζεται από τη συμμετοχή του ατόμου σε μια επαγγελματική ομάδα ή σε μια επιστημονική κατηγορία. Ο ρόλος είναι ένα σύμπλεγμα δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και καθηκόντων. Είναι οι τρόποι συμπεριφοράς οι οποίοι προσδοκούνται από τον κάτοχό τους (Lattke, 1967).

Έμφαση στους Γονείς: Η Θεωρία του Γονικού Ρόλου

Μια εξέχουσα θεωρητική προσέγγιση στην κοινωνική ψυχολογία και στην κοινωνιολογία είναι η **θεωρία των ρόλων**. Αυτή η θεωρία εξετάζει τους διάφορους οικογενειακούς ρόλους και τις προσδοκίες, τι συμπεριφορές, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που τους συνοδεύουν (Ryu, 2023; Linde-Krieger & Yates, 2020). Δύο βασικές **κατασκευές** της θεωρίας των ρόλων είναι, η **σύγκρουση των ρόλων** και η **πίεση των ρόλων** (Ryu, 2023). Η *σύγκρουση των ρόλων* εμφανίζεται όταν ένα άτομο αντιμετωπίζει σύγκρουση μεταξύ των ρόλων σε δύο διαφορετικές καταστάσεις, π.χ. Πολλοί γονείς αντιμετωπίζουν προβλήματα συνδυάζοντας τους ρόλους του γονέα και του εργαζόμενου. Ενώ, η *πίεση των ρόλων* εμφανίζεται όταν υπάρχει ένταση μεταξύ ρόλων του ίδιου είδους, όπως η φροντίδα ενός παιδιού και η φροντίδα ενός ηλικιωμένου γονέα (Yu, Miao, Leung, & Salmon, 2017).

Η θεωρία των ρόλων βοηθάει στην κατανόηση των κοινωνικών προσδοκιών και των επιπτώσεών τους. Σε κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από ισχυρούς πατριαρχικούς προσανατολισμούς, ο παραδοσιακός ρόλος των γυναικών είναι να παντρευτούν, να φροντίζουν το νοικοκυριό, να κάνουν παιδιά τα οποία και θα μεγαλώσουν. Με την έλευση των κινημάτων των γυναικών, οι ρόλοι αυτοί αμφισβητήθηκαν. Σήμερα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι πεποιθήσεις για τον ρόλο των γυναικών είναι σημαντικά λιγότερο άκαμπτες από ότι ήταν κάποτε, χαλαρώνοντας έτσι τις επιλογές των γυναικών να παντρευτούν, να γίνουν μητέρες να μείνουν στο σπίτι για να μεγαλώσουν παιδιά και να εργαστούν έξω από το σπίτι. Είναι πολύ πιο ασυνήθιστο για έναν άντρα να υιοθετήσει έναν ρόλο που είναι μη παραδοσιακός, όπως το να μείνει στο σπίτι για να μεγαλώσει τα παιδιά ενώ η σύζυγός του εργάζεται (Linde-Krieger & Yates, 2020).

2.2 Πατρική Συμμετοχή και Επιρροή

Ο ρόλος του πατέρα κατά την ανάπτυξη ενός παιδιού είναι ουσιώδης ή μήπως η κύρια λειτουργία του είναι η υποστήριξη της μητέρας;

Ο Έλληνας φιλόσοφος Αριστοτέλης, είχε ήδη ασχοληθεί με τέτοια ερωτήματα, ενώ σήμερα διαθέτουμε όλο και περισσότερα στοιχεία από σχετικές έρευνες. Η γνώση μας για τον πατρικό ρόλο έχει επεκταθεί δραματικά από τις πρώτες έρευνες που επικεντρώθηκαν στις επιπτώσεις της απουσίας του πατέρα (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004). Αυτή η πρωτοποριακή έρευνα αξιολόγησε την ευημερία των παιδιών, όταν ο πατέρας ήταν απών λόγω εργασίας, πολέμου ή διαζυγίου. Το συμπέρασμα ήταν, ότι η παρουσία ή απουσία του πατέρα, δεν είχε μια μορφής επίδραση στα παιδιά.

Από τη δεκαετία του 1980, ένα βασικό ερευνητικό ερώτημα, αφορά το μέγεθος και τη φύση της συμμετοχής του πατέρα, στην ανατροφή των παιδιών. Σύμφωνα με τη θεωρία της ταυτότητας (DeGarmo, 2010), όσο πιο σημαντική είναι η ταυτότητα, δηλαδή η πατρική ιδιότητα για έναν άνδρα, τόσο πιο πιθανό είναι να συμμετέχει ενεργά. Σε ένα πανεθνικό δείγμα άνω των 930 ανδρών, η σημασία της πατρότητας ήταν είτε ‘υψηλή’, είτε ‘πολύ υψηλή’ για τους περισσότερους ερωτηθέντες (Tichenor, McQuillan, Greil, Contreras & Shreffler, 2011). Οι άντρες που θεωρούσαν την πατρότητα πολύ σημαντική, ήταν πιο πιθανό να είναι πατέρες, θρησκευόμενοι και να εκτιμούν την καριέρα και την αναψυχή. Αν και οι άνδρες αναφέρουν ότι εκτιμούν την πατρότητα, ασχολούνται λιγότερο με τη φροντίδα των παιδιών και αλληλοεπιδρούν λιγότερο συχνά με τα παιδιά τους, από τις συζύγους ή τις συντρόφους τους. Χρησιμοποιώντας ημερολόγια, δημοσκοπικές έρευνες και αναλυτικές παρατηρήσεις, οι ερευνητές βρήκαν σε μεγάλο βαθμό συνεπή στοιχεία, σχετικά με τη φροντίδα των παιδιών κατά τη βρεφική (Lang et al., 2014), την προσχολική (Schoppe-Sullivan, Kotila, Jia, Lang, & Brower, 2013) και τη μέση παιδική ηλικία (Bianchi, Robinson, & Milkie, 2006). Οι περισσότεροι πατέρες ασχολούνται πολύ λιγότερο με τη φροντίδα των παιδιών και περνούν πολύ λιγότερο χρόνο με τα παιδιά τους, από ό,τι οι μητέρες. Με βάση τα δεδομένα μιας μελέτης, κατά την οποία οι γονείς κρατούσαν καθημερινές σημειώσεις για τις δραστηριότητές τους, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι οι μητέρες αφιερώνουν διπλάσιο χρόνο για τις δουλειές του σπιτιού και τη φροντίδα των παιδιών, από ό,τι οι πατέρες. Όταν ζητηθεί από τους γονείς, να αναφέρουν πόσο χρόνο αφιερώνουν για τη φροντίδα των παιδιών, οι

μητέρες παιδιών σχολικής ηλικίας, ανέφεραν κατά μέσο όρο, 3,84 ώρες άμεσης επαφής με τα παιδιά τους τις καθημερινές και 7,25 ώρες το Σαββατοκύριακο. Οι πατέρες από την άλλη, ανέφεραν 3,1 ώρες τις καθημερινές και 5,72 ώρες το Σαββατοκύριακο (Renk et al., 2003).

Ωστόσο, ένας συγκεκριμένος τομέας στον οποίον οι πατέρες αφιερώνουν περισσότερο χρόνο, από τις μητέρες, είναι το κινητικό παιχνίδι. Αυτό το παιχνίδι σωματικής επαφής, το οποίο είναι συνηθισμένο στην πρώιμη παιδική ηλικία, αλλά μπορεί να συνεχιστεί μέχρι τη μέση παιδική ηλικία. Περιλαμβάνει πάλι, άλματα, ανατροπές και κινήσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν επιθετικές σε διαφορετικά πλαίσια (Pellegrini & Smith, 1998). Το παιχνίδι είναι τραχύ και έντονο, αλλά ταυτόχρονα διασκεδαστικό και συναρπαστικό. Επειδή οι μητέρες σπάνια ασχολούνται με αυτή τη μορφή παιχνιδιού, θεωρείται ότι αυτό το παιχνίδι αποτελεί μια ιδιαίτερη συμβολή στην ανάπτυξη του παιδιού. Η πιθανή σημασία του για την ανάπτυξη των παιδιών, δεν έχει αποσαφηνιστεί, αλλά ορισμένα στοιχεία δείχνουν, ότι πιθανώς συνδέεται με τη βελτίωση της αυτορρύθμισης του συναισθήματος και της συμπεριφοράς (Flanders et al., 2010, Paquette, 2004, Pellegrini & Smith, 1998). Δεδομένων αυτών των έντονων διαφορών, μεταξύ της μητρικής και πατρικής εμπλοκής με τα παιδιά, αρκετοί ερευνητές έχουν υιοθετήσει μια προσέγγιση, με βάση τα γονικά χαρακτηριστικά για την ταξινόμηση των διαφορετικών τύπων πατέρα. Οι Russell και Radojevic, (1992), προσδιόρισαν 5 τύπους:

1. Μη ενδιαφερόμενος και μη διαθέσιμος
2. Παραδοσιακός
3. Βοηθός γονέας
4. Συν-γονέας
5. Γονέας πρωτοβάθμιας φροντίδας

Ο περιορισμός αυτής της ταξινόμησης, είναι ότι δεν καταγράφει την πολυδιάστατη φύση της πατρικής συμμετοχής. Η συμμετοχή δεν περιλαμβάνει μόνο την άμεση επαφή. Η συχνότητα και ο τρόπος αλληλεπίδρασης του πατέρα με το παιδί, η διαθεσιμότητα του και ο ρόλος του στις αποφάσεις και στις ευθύνες που σχετίζονται με την παιδική φροντίδα, είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες. Ο πατρικός ρόλος περιλαμβάνει ενδεχομένως την παροχή οικονομικής και γενικότερης υποστήριξης στη μητέρα-κάτι που οι ερευνητές εντάσσουν στο πλαίσιο της από κοινού γονικής μέριμνας. Σε μια μελέτη 855 παιδιών 6 ετών, που διέτρεχαν

κίνδυνο κακοποίησης ή παραμέλησης, η απλή παρουσία μιας πατρικής μορφής, συνδέθηκε με καλύτερες γνωστικές επιδόσεις και αισθήματα αυτοπεποίθησης στα παιδιά (Dubowitz, Black, Cox & Kerr, 2001). Όσο περισσότερη υποστήριξη λάμβαναν τα παιδιά από έναν πατέρα ή μια πατρική μορφή, τόσο περισσότερο ένιωθαν ικανά και τόσο λιγότερο ένιωθαν θλιμμένα. Το εύρημα αυτό επαλήθευσε τα ευρήματα από πολλές άλλες μελέτες, που αποδεικνύουν τα θετικά αποτελέσματα της πατρικής συμμετοχής. Οι πατέρες που συμμετέχουν και υποστηρίζουν τα παιδιά τους, τα βοηθούν να γίνουν πιο επιτυχημένα και να έχουν λιγότερα προβλήματα από τα παιδιά των λιγότερο εμπλεκόμενων πατέρων (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004).

Ένα κοινό εύρημα είναι ότι οι πατέρες τείνουν να παίζουν περισσότερο με τα παιδιά τους, ενώ οι μητέρες είναι πιθανότερο να παρέχουν φροντίδα. Για παράδειγμα, σε μια πολλαπλής μεθοδολογίας μελέτη γονέων, με παιδιά ηλικίας 4 και 5 ετών, οι πατέρες έπαιζαν περισσότερο με τα παιδιά τους από ότι οι μητέρες. Οι μητέρες περνούσαν περισσότερο χρόνο διαβάζοντας τα παιδιά τους, βοηθώντας τα με τα σχολικά μαθήματα ή με χειροτεχνήματα και παρέχοντας φροντίδα όπως το να ασχολούνται με την ώρα του ύπνου, τα ρούχα, τις ανάγκες υγιεινής και τις καθημερινές ανάγκες για το σχολείο (Schorpe-Sullivan et al., 2013). Δεν διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ των γονέων στην ανταπόκριση.

Κατά τα φαινόμενα, η σχέση με τον πατέρα, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όλο και περισσότερα στοιχεία από ολόκληρο τον κόσμο δείχνουν ότι αν ένα παιδί αισθάνεται αγάπη και υποστήριξη από τον πατέρα του-ανεξάρτητα από τη σχέση του παιδιού με τη μητέρα του-τότε το παιδί θα λειτουργεί καλύτερα και θα έχει λιγότερα προβλήματα. Αντίθετα τα συναισθήματα της απόρριψης ή της έλλειψης αγάπης από τον πατέρα, συνδέεται συχνά με πολλά προβλήματα των παιδιών (Khaleque & Rohner, 2002).

Ο πατρικός ρόλος έχει αλλάξει τα τελευταία 50 χρόνια, όπως και οι αντιλήψεις για τα χαρακτηριστικά του ιδανικού πατέρα. Σήμερα, ως καλός πατέρας, γενικά ορίζεται κάποιος που παρέχει τα απαραίτητα υλικά αγαθά, είναι στοργικός, ασχολείται με τα παιδιά του και μοιράζεται ισότιμα τα καθήκοντα της γονικής μέριμνας με τη σύζυγό του, αν και οι σχετικές απόψεις ποικίλλουν μεταξύ των πολιτισμών (Seward & Stanley-Stevens, 2014). Αυτή η άποψη αντικατοπτρίζει μια σημαντική αλλαγή, σε σύγκριση με 50 χρόνια πριν, όταν παραδοσιακός ρόλος του πατέρα ήταν η χρηματοοικονομική στήριξη και η επιβολή

πειθαρχίας. Όπως υπογραμμίζεται από τους Seward & Stanley-Stevens το 2013 «...η ουσία της πατρότητας είναι κατά κύριο λόγο μια διαδικασία σκέψης. Πρόκειται για μια εξορία των άμεσων αισθητηριακών αντιλήψεων, και σε δεύτερο πλάνο δίνεται το προβάδισμα στις αναμνήσεις, στην εξαγωγή συμπερασμάτων, στους αναστοχασμούς, δηλαδή σε διανοητικές διαδικασίες που θεωρούνται υπέρτερες. Παρ' όλο που οι αισθήσεις δεν μπορούν να το αποκαλύψουν, η πατρότητα θα πρέπει να είναι πιο σημαντική από τη μητρότητα. Έτσι, ο πατέρας θα μεταβιβάσει το πατρώνυμο και την ιστορία του. Η άλλη πλευρά της πατρότητας ανήκει στο συμβολικό πεδίο».

2.3 Μητρική Συμμετοχή και Επιρροή

Ο Αριστοτέλης υποστήριξε ότι η ευτυχία για τους ανθρώπους δεν είναι δυνατή χωρίς αμοιβαίες, συναισθηματικές σχέσεις ή φιλίες (Sherman, 1991). Τέτοιες σχέσεις για τα παιδιά είναι δυνατές μόνο στο πλαίσιο ικανοποιητικών δεσμών που τους παρέχουν μια ασφαλή βάση από την οποία μπορούν να εξερευνήσουν το περιβάλλον τους (Bowlby, 1988). Η μητρική επιρροή προς την εξασφάλιση μιας καλής και ποιοτικής ζωής κάνει την έναρξη της από τον τομέα της ψυχολογίας, μέσα από μια σημαντική θεωρία του χώρου που αποδίδει μια «σύνδεση» ανάμεσα στη σχέση της μητέρας και του βρέφους. Η πιο σημαντική πλευρά της κοινωνικής ανάπτυξης κατά τη βρεφική ηλικία είναι η εμφάνιση του δεσμού. Σύμφωνα με την θεωρία «Attachment Theory» του Bowlby (1969), ο έμφυτος θετικός συναισθηματικός δεσμός που αναπτύσσεται ανάμεσα στο παιδί και στο άτομο που το φροντίζει αποδίδεται με τον όρο Θεωρία της Προσκόλλησης. Σύμφωνα με τις απόψεις του, η προσκόλληση βασίζεται κυρίως στην ανάγκη του βρέφους να αισθάνεται ασφαλής. Η ευαισθησία στις ανάγκες και η εκπλήρωση των επιθυμιών του βρέφους αποτελούν τα χαρακτηριστικά της μητέρας. Αναφέρει πως, η μητέρα είναι βιολογικά εφοδιασμένη με μοναδικό τρόπο, ώστε να προσφέρει τα μέσα για την επιβίωση του. Η συνειδητοποίηση πως κάποιο πρόσωπο του παρέχει αυτή την ασφάλεια, οδηγεί το βρέφος να αναπτύξει μια ιδιαίτερη σχέση με το άτομο αυτό, που συνήθως είναι η μητέρα. Ο Bowlby με την αρχική θεωρία της προσκόλλησης, υποστήριξε ότι ο δεσμός μητέρα-βρέφους είναι κατά κάποιον τρόπο μοναδικός. Συμπέρανε ότι, οι ικανότητες αυτές οδηγούν στη διαμόρφωση αυτού του ιδιαίτερου δεσμού μητέρας και βρέφους. Κυρίως, η μητέρα αποτελεί το πρόσωπο για την κάλυψη της διατροφής, την περιποίηση του μικρού

παιδιού, την καθημερινή ρουτίνα φροντίδας -το μπάνιο, την ένδυση, την προετοιμασία του ύπνου. Παράλληλα, είναι εκεί σε στιγμές συναισθηματικής στήριξης, όπως το να καταπραΰνει τα αρνητικά συναισθήματα του βρέφους, να περάσει ποιοτικό χρόνο μαζί του με διάφορες μορφές, από μία στοργική αγκαλιά, μία αφήγηση ενός παραμυθιού, ένα τραγούδι ή μία βόλτα στο έξω περιβάλλον. Συνεπώς, ο ρόλος της μητέρας περικυκλώνει κυρίως τις πτυχές της φροντίδας, της διαμόρφωσης της προσωπικότητας, της ικανοποίησης των αναγκών του παιδιού καθώς και την δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος για την εξερεύνηση του νέου τους κόσμου.

2.4 Μοίρασμα Ρόλων

Γενικά, οι μητέρες είναι οι κύριοι φροντιστές των νηπίων. Παρ' όλα αυτά, οι πατέρες εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην παιδική φροντίδα (Jones & Mosher, 2013). Σήμερα, ένα ποσοστό όπου το 90% των πατέρων των μικρών παιδιών τρώνε μαζί με τα παιδιά τους, παίζουν μαζί τους και τα κάνουν μπάνιο ή αλλάζουν τις πάνες τους σε καθημερινή βάση. Εξήντα τοις εκατό (60%) των πατέρων διαβάζουν στα μικρά παιδιά τους. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι πατέρες αφιερώνουν τον ίδιο χρόνο στην παιδική μέριμνα όπως οι μητέρες. Για να εξετάσουν τον ρόλο που παίζουν οι πατέρες στη φροντίδα των βρεφών, πραγματοποιήθηκε μια μελέτη καταγραφής ημερήσιου ημερολογίου σε 182 οικογένειες μεσαίας τάξης με εργαζομένους και τους 2 γονείς στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής - ΗΠΑ- (Kotila, Schorpe-Sullivan, & Kamp Dush, 2013). Η βρεφική φροντίδα κατατάχθηκε σε 3 κατηγορίες:

1. Τη ρουτίνα της φροντίδας των παιδιών, όπου περιλαμβάνει το ντύσιμο, το τάισμα και την αλλαγή πάνας.
2. Τη θετική ενασχόληση, δηλαδή το ηρεμήσουν το μωρό, και να το κρατήσουν στα χέρια τους.
3. Την ευθύνη, την διασφάλιση δηλαδή της ιατρικής περίθαλψης την οργάνωση και τον σχεδιασμό.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν σε 2 ηλικιακά σημεία:

- Σε βρέφη 3 μηνών
- Σε βρέφη 9 μηνών

3 ΜΗΝΕΣ

	ΜΗΤΕΡΕΣ	ΠΑΤΕΡΕΣ
Παιδική Φροντίδα	150	43
Θετική Ενασχόληση	82	59
Ευθύνη	39	29

9 ΜΗΝΕΣ

	ΜΗΤΕΡΕΣ	ΠΑΤΕΡΕΣ
Παιδική Φροντίδα	108	43
Θετική Ενασχόληση	106	73
Ευθύνη	36	23

Πίνακας 2.1 : Χρόνος που Αφιερώνουν οι Μητέρες και οι Πατέρες σε Δραστηριότητες Βρεφικής Φροντίδας (Kotila, Schoppe-Sullivan, & Kamp Dush, 2013).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σε κάθε δραστηριότητα και στα 2 χρονικά σημεία, οι μητέρες αφιέρωναν πολύ περισσότερο χρόνο για τη φροντίδα των βρεφών. Όμως, οι πατέρες ξοδεύουν σημαντικό χρονικό διάστημα συμμετέχοντας σε δραστηριότητες γονικής μέριμνας. Στην περίπτωση όπου τα βρέφη ήταν 3 μηνών, οι μητέρες περνούσαν 2 φορές περισσότερο χρόνο αλληλοεπιδρώντας με τα βρέφη τους από ότι οι πατέρες. Έπειτα στην περίπτωση όπου τα βρέφη ήταν 9 μηνών, δηλαδή 6 μήνες αργότερα, οι πατέρες περνούσαν περισσότερο χρόνο με τα βρέφη τους από πριν, και οι μητέρες ελαφρώς λιγότερο. Στη συγκεκριμένη μελέτη, και οι 2 γονείς εργάζονταν με καθεστώς πλήρους απασχόλησης εκτός σπιτιού. Η ενασχόληση με δημιουργικές δράσεις συν-γονεϊκότητας είναι επωφελής για όλα τα μέλη της οικογένειας. Οι γονείς βιώνουν μεγαλύτερη ικανοποίηση τόσο στον τομέα των παιδιών όσο και στις συζυγικές σχέσεις τους (Holland & McElwain, 2013). Ωστόσο, όταν οι γονείς διαφωνούν αναφορικά με την ανατροφή των παιδιών τους και έπειτα ο ένας γονέας υπονομεύει τον άλλο, υπάρχει λιγότερη ευημερία, λιγότερα συναισθήματα γονικής αποτελεσματικότητας, περισσότερο στρες με απόρροια τα συμπτώματα κατάθλιψης στους γονείς (Solmeyer & Feinberg, 2011). Λίγοι άνθρωποι αρέσκονται να ακούν άλλους να διαφωνούν. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα παιδιά όταν αυτό το οποίο ακούνε είναι οι γονείς τους να έχουν μια σύγκρουση. Υπάρχουν πλέον στοιχεία ότι ακόμα και τα βρέφη μπορεί να επηρεάζονται αρνητικά από λεκτικές συγκρούσεις μεταξύ των γονέων. Σε μια προκλητική μελέτη (Cohen et al., 2013), χρησιμοποίησαν μια μηχανή λειτουργική απεικόνιση μαγνητικού συντονισμού για να σαρώσουν τους εγκεφάλους βρεφών ηλικίας 6 έως 12 μηνών όταν κοιμόντουσαν. Παράλληλα παίζονταν ηχογραφήσεις με προτάσεις χωρίς νόημα με:

- Πολύ θυμωμένη
- Ήπια θυμωμένη
- Ουδέτερη και ευτυχισμένη φωνή, από έναν ενήλικα άνδρα.

Το σημαντικότερο εύρημα της μελέτης είναι ότι τα βρέφη ηλικίας 6 έως 12 μηνών που έχουν μητέρες με υψηλότερα επίπεδα διαπροσωπικών συγκρούσεων παρουσιάζουν αυξημένες νευρικές αντιδράσεις σε θυμωμένες φωνές, σε σύγκριση με ουδέτερες φωνές. Αυτό το αποτέλεσμα υποδεικνύει ότι η συζυγική σύγκρουση ως περιβαλλοντικό άγχος μπορεί να συνδέεται με την ευημερία του βρέφους.

3 Περιβάλλον

3.1 Το Οικολογικό Μοντέλο της Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Η ανάπτυξη του ατόμου από την εμβρυϊκή περίοδο ως την ενηλικίωση χαρακτηρίζεται από «αμφίδρομες, πολύπλοκες και πολυδιάστατες διαδικασίες συναλλαγών», που συντελούνται μεταξύ του ατόμου και του φυσικού και κοινωνικού του περιβάλλοντος (Πετρογιάννης, 2001, σσ .129). Πρόκειται για μια διεργασία που εμπλέκει δυναμικά το παιδί, συντελείται σε μεταλλασσόμενα χώρο - χρονικά πλαίσια στα οποία ζει και αναπτύσσεται (της οικογένειας, του παιδικού σταθμού, του νηπιαγωγείου, του φιλικού και συγγενικού περιβάλλοντος, τις γειτονιάς) και διαμορφώνει τις συνθήκες ανάπτυξής του σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο (Πετρογιάννης, 2010 – Bronfenbrenner, 2004 – Bronfenbrenner & Morris, 2006).

Κύριος εκπρόσωπος της οικολογικής θεωρίας της ανθρώπινης ανάπτυξης είναι ο Urie Bronfenbrenner (1979). Ο Bronfenbrenner χαρακτήρισε την προσέγγιση του ως ένα βιοοικολογικό σύστημα(Bronfenbrenner & Morris,2006). Το θεωρητικό του μοντέλο χαρακτηρίζεται από μια ολιστική οικολογική προσέγγιση σχέσεων που απαιτεί σκιαγράφηση του ειδικού οικοσυστήματος του κάθε παιδιού, έτσι ώστε οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση είτε για τον προσδιορισμό και αναγνώριση προβλημάτων είτε για τη λύση αυτών. Το μοντέλο αυτό προσφέρει, τη δυνατότητα να γίνει κατανοητή η σχέση ενός αναπτυσσόμενου ατόμου με το περιβάλλον το οποίο θεωρείται ότι διαμορφώνεται από τον ίδιο τον άνθρωπο. Η βασική δομική υπόθεση της οικολογικής θεωρίας υποστηρίζει ότι, το αναπτυσσόμενο άτομο δημιουργεί μια σχέση αλληλεπίδρασης με τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των περιβαλλοντολογικών συνθηκών από τη βρεφική του ακόμα ηλικία. Όμως, το παιδί δεν είναι εύκολο να διαφοροποιήσει το ρόλο των ενηλίκων μέσα στο κοινωνικό σύστημα αλλά ούτε και να αξιολογήσει τις απαιτήσεις ή τις προσδοκίες τους. Γίνεται φανερό ότι, σύμφωνα με την οικολογική θεωρία οι ανθρώπινες σχέσεις που αναπτύσσονται στο άμεσο και έμμεσο περιβάλλον που κινείται το παιδί επηρεάζουν προοδευτικά την ανάπτυξή του.

Ο Bronfenbrenner επιχείρησε να καθορίσει τη σημασία αυτών των διανθρώπινων σχέσεων και πρότεινε το διαχωρισμό των περιβαλλόντων.

Τα ονόμασε συστήματα, σε έναν οικολογικό διαχωρισμό 4 συστημάτων ανάλογο των κοινωνικών οργανώσεων:

1. Μικροσύστημα
2. Μεσοςύστημα
3. Εξωσύστημα
4. Μακροσύστημα
5. Χρονosύστημα

Το **μικροσύστημα** αναφέρεται σε ένα μόνο κοινωνικό πλαίσιο και στις πολύπλοκες σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ του αναπτυσσόμενου ατόμου και του άμεσου περιβάλλοντός του όπως είναι η οικογένεια, το σχολείο. Το **μεσοςύστημα** αναφέρεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ δύο ‘μικρών συστημάτων’ στα οποία κινείται το άτομο. Η οικογένεια και ο σχολικός χώρος αποτελούν μικροσυστήματα του οικολογικού συστήματος, η οποία επηρεάζει συνεχώς την ανάπτυξη του παιδιού. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ αυτών των δύο αποτελούν μέρος του μεσοσυστήματος και μπορούν να διερευνηθούν στα πλαίσια προβληματισμών.

Το **εξωσύστημα** αποτελεί μια επέκταση του μεσοσυστήματος και περιλαμβάνει, επί πλέον αυτού, ένα σύνολο τυπικών και άτυπων σχέσεων που προέρχονται και από άλλες συγκεκριμένες κοινωνικές δομές, οι οποίες, ενώ δεν έχουν άμεση σχέση με το αναπτυσσόμενο άτομο επηρεάζουν άμεσα το περιβάλλον που κινείται το οριοθετούν και κατά συνέπεια προκαθορίζουν ορισμένες εξελίξεις στο επίπεδο αυτό διερευνώνται προβληματισμοί, οι οποίοι έχουν άμεση επίπτωση στο γενικότερο πληθυσμό. Επιπλέον, το **μακροσύστημα** αναφέρεται στις σχέσεις που απορρέουν από τους θεσμικούς ή κοινωνικούς νόμους μιας κοινωνίας. Είναι σχέσεις που μπορεί να εκπορεύονται από οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, νομικά ή πολιτικά συστήματα οι οποίες εκδηλώνονται μέσα από συγκεκριμένες μικρο-, μεσο- και εξω-συστήματα.

Τέλος, το **χρονosύστημα** επισημαίνει την χρονική διάσταση. Αλλαγές ζωής μπορούν να επιβληθούν από εξωτερικούς παράγοντες ή εναλλακτικά μπορούν να προκύψουν μέσα από το ίδιο το άτομο καθώς τα άτομα επιλέγουν τροποποιούν και δημιουργούν πολλά από τα περιβάλλοντα και τις εμπειρίες τους (Bronfenbrenner & Morris, 2006).

3.2 Οικογενειακό – Γονικό Περιβάλλον

Το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί τον πρώτο και πιο καθοριστικό χώρο ανάπτυξης για κάθε παιδί. Στο πλαίσιο αυτό, το Home Learning Environment (HLE)- το μαθησιακό περιβάλλον στο σπίτι- έχει αναγνωριστεί ως ένας βασικός παράγοντας που επηρεάζει όχι μόνο την γνωστική, αλλά και τη συναισθηματική και κοινωνική ευημερία των παιδιών. (Lehr et al., 2020). Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται οι καθημερινές εμπειρίες και οι αλληλεπιδράσεις εντός του περιβάλλοντος του σπιτιού συμβάλλει ουσιαστικά στη γενικότερη ανάπτυξη του παιδιού. Από θεωρητική άποψη, έχει υποστηριχθεί ότι η οικογενειακή εμπλοκή είναι η συστηματική ένταξη των οικογενειών ως εταίρων στην ανάπτυξη τη μάθηση και την ευεξία των παιδιών (U.S. Department of Health and Education and Human Services & U.S. Department of Education, 2016, p.1).

Οι γονείς είναι οι πρώτοι και σημαντικότεροι δάσκαλοι, συνήγοροι και φροντιστές των παιδιών. Η ισχυρή εμπλοκή της οικογένειας είναι κεντρική – και όχι συμπληρωματική- για την προώθηση της υγιούς ανάπτυξης και ευημερίας των παιδιών, την προετοιμασία για το σχολείο και την μελλοντική υποστήριξη των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων στο δημοτικό σχολείο και πέραν αυτού. Επομένως, η μέθοδος HLE σύμφωνα με την βιβλιογραφία μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους.

Αρχικά, κύρια και βασική παράμετρος αποτελεί το φυσικό κλίμα του σπιτιού. Το θετικά συναισθηματικό κλίμα -όπου το παιδί νιώθει ασφαλές, αγαπητό και αποδεκτό- αποτελεί το θεμέλιο για υγιή συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη (Vernon-Feagans et al., 2012). Η οργάνωση, η ησυχία και η σταθερότητα του σπιτιού σχετίζεται άμεσα με την ευεξία του παιδιού και συνεπώς με καλύτερη αποδοτικότητα στη συγκέντρωση του. Σύμφωνα με μία μελέτη που διεξήχθη από το UCL Institute of Education (2020), η «ακαταστασία» στο σπίτι, τόσο σε φυσικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο συνδέεται με δυσκολίες στην αυτορρύθμιση και την φυσική ανθεκτικότητα των παιδιών. Η ποιότητα σχέσης παιδιού και φροντιστή είναι μία από τις σημαντικότερες πτυχές. Οι γονείς που χρησιμοποιούν πλούσιο λεξιλόγιο, ενθαρρύνουν με ερωτήσεις και ανταποκρίνονται στις ανάγκες του παιδιού δημιουργούν ένα περιβάλλον συναισθηματικής ασφάλειας και ενισχυμένης γνωστικής ανάπτυξης (Tamis-LeMonda et al., 2001). Όταν το παιδί ερωτάται, σχολιάζει και εμπλέκεται ενεργά μέσα από την αλληλεπίδραση του με τον φροντιστή, οδηγείται σε βελτίωση των δεξιοτήτων ανάγνωσης

και κατανόησης(Sénéchal-LeFevre, 2002). Οι θετικές προσδοκίες, η εμπιστοσύνη στις δυνατότητες του παιδιού και η αξία που αποδίδεται στην εκπαίδευση οδηγούν σε μεγαλύτερη μαθησιακή εμπλοκή και ανθεκτικότητα(Hartas,2011).

Το Home Learning Environment δεν αποτελείται μόνο από τα ήδη αναφερόμενα χαρακτηριστικά που καλύπτουν κυρίως το περιβάλλον, δηλαδή την αλληλεπίδραση φροντιστή-παιδιού, το περιβάλλον ανάπτυξης του παιδιού και τη στάση προς την μάθηση. Η διαθεσιμότητα των μαθησιακών πόρων και οι μαθησιακές δραστηριότητες είναι στοιχεία για την πλήρη εικόνα του συστήματος HLE. Η ανάγνωση βιβλίων, η εξάσκηση σε αριθμούς και η αφήγηση ιστοριών συνιστούν από τους πιο ουσιαστικούς τρόπους υποστήριξης. Η καθημερινή εμπλοκή των γονέων σε τέτοιου είδους δραστηριότητες ενισχύει τη σχολική ετοιμότητα και συνδέεται με αυξημένη αυτοπεποίθηση και συναισθηματική ευημερία του παιδιού(Melhuish et al., 2008). Τα παιδιά που έχουν πρόσβαση σε πλούσιο μαθησιακό υλικό-όπως παιδικά βιβλία, παζλ, εκπαιδευτικά παιχνίδια, χειροτεχνίες- εμφανίζουν υψηλότερες επιδόσεις στη γλώσσα και τα μαθηματικά, ακόμα και όταν λαμβάνεται υπόψη το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο(Sammons et al., 2015).

Σε αυτό το πλαίσιο, η μελέτη του HLE αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς αποτελεί γέφυρα μεταξύ της παιδικής ευημερίας και της παρεχόμενης φροντίδας από το οικογενειακό περιβάλλον, αποδίδοντας σημαντικά χαρακτηριστικά για την υποστήριξη των προσώπων της αλληλεπίδρασης.

3.3 Σχολικό Περιβάλλον – Παιδικός Σταθμός

Το φυσικό περιβάλλον του προσχολικού χώρου αποτελεί μια μεταβλητή η οποία επηρεάζει στην έκβαση της καλής ποιότητας ζωής των παιδιών και της συμπεριφοράς τους. Ένας καλά οργανωμένος προσχολικός χώρος όπου τα παιδιά μπορούν να απασχοληθούν δημιουργικά, είναι το κλειδί της επιτυχίας στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων.

Για να δημιουργηθεί ένας ολοκληρωμένος σχολικός χώρος για το παιδί, είναι απαραίτητη η συμβολή τόσο του/της παιδαγωγού όσο και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των παιδιών. Αυτά πρέπει να βρίσκονται σε παράλληλη τροχιά με τις ανάγκες του κάθε παιδιού. Η επίδραση του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων του νηπίου κυρίως με τον/την

παιδαγωγό αρχίζει από την πρώτη μέρα που αυτό θα επισκεφθεί τον προσχολικό χώρο. Από τις πρώτες ημέρες τα νήπια διερευνούν τόσο τον προσχολικό χώρο όσο και τον/την παιδαγωγό. Συνεργάζονται και συμμετέχουν μαζί σε ποικιλία δραστηριοτήτων, αλληλοεπιδρούν ο ένας με τον άλλον δημιουργώντας εξελικτικά μια ισορροπημένη διαπροσωπική σχέση. Κάθε νήπιο πρέπει να βρει τη δική του θέση στην κοινωνική οργάνωση της τάξης έτσι ώστε να δημιουργήσει μια σειρά από διαπροσωπικές σχέσεις. Τον σημαντικότερο παράγοντα στην ανάπτυξη της κοινωνικής ικανότητας των παιδιών και της καθημερινής ευημερίας τους αποτελούν οι παιδαγωγοί, διότι επηρεάζουν τα προσωπικά συναισθήματα των παιδιών αφενός για τον προσχολικό χώρο ή γενικά και αφετέρου για τον ίδιο τους τον εαυτό και τους άλλους. Ο ρόλος του παιδαγωγού θα πρέπει να είναι πλουραλιστικός, πολυδύναμος αλλά και προσαρμοσμένος στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες που το κάθε άτομο αυτής της ηλικίας επιδεικνύει. Υποχρέωση, επιπλέον, είναι και η καθημερινή ρουτίνα φροντίδας του παιδιού, διατροφή, τουαλέτα και ύπνος. Η δημιουργία ενός χώρου που προωθεί την αποδοχή, την φροντίδα, την προστασία και την υποστήριξη αποτελούν βασικό πλεονέκτημα για την διασφάλιση της ικανοποιητικής ζωής των παιδιών. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του ευρύτερου σκοπού της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης αργότερα, είναι η δημιουργία κατάλληλης παιδαγωγικής ατμόσφαιρας. Κάποια από τα κύρια χαρακτηριστικά του/της παιδαγωγού είναι (Spodek & Saracho, 1994):

- **Η γνώμη που έχει για τον εαυτό του/της.** Η γνώμη αυτή μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του/της, με αντίκτυπο την δυσχέρεια των διαπροσωπικών σχέσεων με τα παιδιά.
- Επιπλέον, **Η κοινωνική συμπεριφορά,** είναι περισσότερο πιθανό να βοηθήσει να κινητοποιήσουν και να αναπτύξουν θετικά συναισθήματα αυτοεκτίμησης τα παιδιά. **Η κατανόηση,** οι προσωπικές προκαταλήψεις θα πρέπει να απομακρύνονται και να καλλιεργείται η κατάλληλη στάση απέναντι στις προσωπικές ικανότητες του κάθε παιδιού.
- Τέλος, **η γνώση των προβλημάτων συμπεριφοράς και οι τρόποι αντιμετώπισής τους** από τον/την παιδαγωγό θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία για την διατήρηση της θετικής κοινωνικής ατμόσφαιρας.

Η θετική στάση του/της παιδαγωγού, η υποστήριξη του ορθού, η διόρθωση του λάθους με την κατάλληλη τεχνική και ο σεβασμός σε κάθε διαφορετική προσωπικότητα των παιδιών, προάγουν με αμεσότητα και ευγένεια τον αποδοχή τους και την ενθάρρυνση τους για την ένταξη τους στο κοινωνικό περιβάλλον.

4 Μεθοδολογία Έρευνας

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να διερευνήσει τις απόψεις των γονέων σχετικά με τον ρόλο που έχουν στην εξασφάλιση της ευημερίας των παιδιών πρώιμης παιδικής ηλικίας. Η έρευνα επικεντρώνεται στις προσωπικές απόψεις που δόθηκαν από κάθε γονέα (μητέρα, πατέρα) αναφορικά με τις συνήθειες, ρουτίνες και δραστηριότητες που υλοποιούν καθημερινά με τα παιδιά τους.

Όπως αναφέρει ο Kothari (2004, σ.8), με τον όρο «μεθοδολογία έρευνας» εννοείται το σύνολο των αρχών, στρατηγικών και διαδικασιών που εφαρμόζονται για τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων με σκοπό την εξαγωγή έγκυρων και αξιόπιστων συμπερασμάτων. Δεν αφορά μόνο τις τεχνικές αλλά και τη φιλοσοφική. Σε μία έρευνα η μεθοδολογία μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους. Ο ένας είναι η ποιοτική μέθοδος διερεύνησης και ο άλλος η ποσοτική ερευνητική μέθοδος.

Πιο συγκεκριμένα, στην ποιοτική έρευνα στόχος είναι η εις βάθος κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων, σε αντίθεση με τις ποσοτικές, οι πληροφορίες δεν μετατρέπονται σε αριθμούς. Σχολιάζονται και αξιοποιούνται ως λεκτικά σύνολα (Γκότοβος , Θ., 1983-Gable, R.,-V. Rogers, 1987). Επιπλέον, στην ποιοτική έρευνα δίνεται έμφαση στα λόγια των συμμετεχόντων και όχι στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων με κύριο στόχο την εις βάθος κατανόηση του θέματος που ερευνάται και όχι την επιβεβαίωση μιας ερευνητικής υπόθεσης ή την γενίκευση των αποτελεσμάτων.

Στην παρούσα ερευνητική διαδικασία επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέθοδος καθώς ο στόχος είναι να εστιάσουμε σε ένα συγκεκριμένο χώρο (Eisner, 1991), στην συγκεκριμένη περίπτωση, στις αντιλήψεις των γονέων.

4.1 Εργαλεία Έρευνας

Ως ερευνητικό εργαλείο επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο, με σκοπό την καταγραφή των απόψεων των γονέων- συμμετεχόντων. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε κάθε ζεύγος γονέων σε ηλεκτρονική μορφή. Η διάρκεια απαντήσεων διαρκούσε περίπου 15' λεπτά. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε μέσω της ηλεκτρονικής φόρμας Google Forms. Οι 4 ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανοικτού τύπου. Περιλαμβάνει ερωτήσεις που επικεντρώνονται στις πρακτικές φροντίδας των παιδιών πρώιμης ηλικίας και τις προτιμήσεις των γονέων.

Τέλος, συνοδευτικά υπήρχε και ένα υποθετικό σενάριο με σκοπό οι συμμετέχοντες να δώσουν με ελευθερία την άποψη τους. [Παράρτημα 1]

4.2 Συμμετέχοντες

Με τον όρο «δείγμα» σε μια έρευνα, εννοούμε τον τελικό αριθμό των ατόμων, που επιλέγονται για διάφορες τεχνικές, προκειμένου να λάβουν μέρος σε μια έρευνα (Αθανασίου, 2007).

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την επιλογή του δείγματος, ήταν η “Δειγματοληψία Ευκολίας”, δηλαδή επιλέχθηκε ένα δείγμα από έναν πληθυσμό ο οποίος ήταν διαθέσιμος να συμμετέχει στην προσπάθεια της ερευνητικής διαδικασίας.

Ο αριθμός των ατόμων που συμμετείχε στην μικρής κλίμακας ποιοτική έρευνα ήταν 4 οικογένειες αποτελούμενες από 2 γονείς, δηλαδή συνολικά συμμετείχαν 4 μητέρες και 4 πατέρες. Βασική προϋπόθεση, για να λάβουν μέρος στην έρευνα ήταν οι δύο γονείς να ζουν στο ίδιο σπίτι και να έχουν ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας 0-4 ετών.

4.3 Αρχές Ηθικής και Δεοντολογίας

Τόσο το θέμα της έρευνας όσο και οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, δεν περιλαμβάνουν ζητήματα που μπορεί με οποιονδήποτε τρόπο να θίξουν τους συμμετέχοντες.

Οι γονείς ενημερώθηκαν για το θέμα, το σκοπό και τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας και η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική και ανώνυμη, χωρίς την συμμετοχή ατόμων ευάλωτων

ομάδων (παιδιά). Με την υποβολή του ερωτηματολογίου τα προσωπικά δεδομένα των οικογενειών που δόθηκαν είναι πλήρως κρυπτογραφημένα, τα οποία θα αποθηκευτούν για την ανάλυση της έρευνας για 2 έτη με προσωπικό κωδικό δικό μου ως ερευνήτρια όπου μόνο η ίδια έχω πρόσβαση. Τα δεδομένα μετά τα 2 έτη καταστρέφονται πλήρως και κατά τη διάρκεια μπορούν αν έχουν πρόσβαση οι συμμετέχοντες στις προσωπικές τους πληροφορίες.

Όλες οι διαδικασίες ολοκληρώθηκαν έπειτα από τη έγκριση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με Αριθμό Πρωτοκόλλου 20398/2025.

4.4 Ανάλυση Δεδομένων

Για την ανάλυση των απαντήσεων που δόθηκαν από τους γονείς-συμμετέχοντες, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της «Θεματικής Ανάλυσης», σύμφωνα με την προσέγγιση των Braun & Clark (2006). Η θεματική ανάλυση, είναι μια ποιοτική μέθοδος ανάλυσης δεδομένων που στοχεύει στην ταυτοποίηση, ανάλυση και παρουσίαση μοτίβων (θεμάτων) μέσα σε ένα σύνολο δεδομένων. Τα θέματα αποτελούν κοινούς, επαναλαμβανόμενους τρόπους νοήματος που οργανώνονται γύρω από έναν κεντρικό ιδεατό ορισμό

5 Ανάλυση και Συζήτηση

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, μελετήθηκαν οι επιλογές των γονέων σχετικά με τις πρακτικές φροντίδας των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Με βάση τις απαντήσεις στη συγκεκριμένη εργασία, αναδεικνύονται κοινές και διαφοροποιημένες προσεγγίσεις στη διαχείριση της καθημερινής ρουτίνας. Οι μητέρες φαίνεται να δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη σίτιση και τη γενικότερη συναισθηματική και πρακτική φροντίδα. Οι πατέρες από την άλλη, φαίνεται να είναι ενεργοί στην ψυχαγωγία αλλά σημειώνεται ιδιαίτερη δραστηριότητα και στις καθημερινές ανάγκες. Επιπλέον, τόσο οι μητέρες όσο και οι πατέρες αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλο ως ενεργούς στη φροντίδα του παιδιού, μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν να υπογραμμίζεται η ισότιμη γονική εμπλοκή.

Καθημερινές πρακτικές γονέων

Αναφέρονται στην ημερήσια ρουτίνα του παιδιού. Κυρίως, σημειώνεται η κάλυψη των βασικών αναγκών. Σύμφωνα με τις μητέρες, οι πρακτικές περιλαμβάνουν μια σειρά από

οργανωμένες ρουτίνες, με στόχο την διαρκή μέριμνα. Η κυριότερη αναφορά έγινε στην σίτιση, όπου την ανέφεραν οι 3 από τις 4 μητέρες, γεγονός που δηλώνει ότι δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην διατροφή. Ο ίδιος αριθμός μητέρων θεωρούσαν την βραδινή ρουτίνα, και την περιποίηση ως απαραίτητα, καθώς και την ψυχαγωγία και τον ποιοτικό χρόνο. Συνεπώς, δεν εκπληρώνονται μόνο τα πρακτικά ζητήματα αλλά δίνεται ιδιαίτερη βάση και στο συναισθηματικό, κοινωνικό τομέα του παιδιού. Τέλος, 1 μητέρα ανέφερε πως αναλαμβάνει και την μεταφορά του στον χώρο του σχολείου.

Από την άλλη πλευρά, και οι 4 πατέρες απάντησαν πώς συμμετέχουν ενεργά στον ποιοτικό χρόνο, το παιχνίδι και τις δραστηριότητες. Οι 3 από τους 4, ασχολούνται άμεσα με την καθημερινή φροντίδα της προσωπικής υγιεινής, της διατροφής και της ρουτίνας ύπνου. Αυτό δηλώνει μια συναισθηματική σύνδεση με το παιδί και δεν περιορίζεται σε πρακτικές λύσεις η σχέση, όπως αναφέρουν και οι Kotila, Schorpe-Sullivan, & Kamp Dush (2013) μέσα από την έρευνα που έκαναν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής -ΗΠΑ, οι πατέρες εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην παιδική φροντίδα, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αφιερώνουν τον ίδιο χρόνο στην παιδική μέριμνα όπως οι μητέρες.

Προτιμήσεις του κάθε γονέα

Οι επιλογές του κάθε γονέα ξεχωριστά, δείχνουν πως οι περισσότερες μητέρες επιθυμούν να συμμετέχουν στην κάλυψη των βιολογικών αναγκών, όπως υποστηρίζεται και από τον τομέα της ψυχολογίας όπου ο Bowlby (1969) αναφέρει πως, η μητέρα είναι βιολογικά εφοδιασμένη με μοναδικό τρόπο, ώστε να προσφέρει τα μέσα για την επιβίωση του, όπως είναι η σίτιση και η προετοιμασία του ύπνου, ενώ δόθηκε σημασία και στην ψυχαγωγία, αφού η πλειοψηφία των μητέρων προτίμησε την ανάγνωση ενός παραμυθιού, το παιχνίδι, οι εξωτερικές δραστηριότητες και γενικά τον ποιοτικό χρόνο με το παιδί.

Η συμμετοχή των πατέρων, περιλαμβάνει 3 βασικά στοιχεία, την προτίμηση της σίτισης, το παιχνίδι και την προετοιμασία του ύπνου με ότι αυτό περιλαμβάνει. Παρατηρείται μια θετική συναισθηματική σύνδεση μεταξύ της σχέσης πατέρα-παιδιού, που συχνά η κοινωνία δε το αναδεικνύει. Η συναισθηματική αυτή σύνδεση διαπιστώνεται και από την μελέτη των Dubowitz, Black, Cox & Kerr, (2001) σχετικά με την απουσία πατρικής φροντίδας. Όσο περισσότερη υποστήριξη λάμβαναν τα παιδιά από έναν πατέρα ή μια πατρική μορφή, τόσο περισσότερο ένιωθαν ικανά.

Παρατηρήσεις για τον/την σύζυγο και τις προτιμήσεις του/της

Από την οπτική της μητέρας παρατηρείται πως οι πατέρες φαίνεται να δίνουν έμφαση σε δραστηριότητες που ενισχύουν την σχέση μεταξύ των ιδίων και των παιδιών. Το παιχνίδι και η δημιουργική απασχόληση εμφανίζονται ως η συχνότερα αναφερόμενη προτίμηση των πατέρων γεγονός που υπογραμμίζει τον ρόλο τους στην ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη του παιδιού. Η σίτιση και η μεταφορά σε δραστηριότητες αναδεικνύουν τη συμμετοχή και στις πιο πρακτικές πτυχές της φροντίδας, ενώ η αναφορά στην προετοιμασία του ύπνου από μια μητέρα δείχνει μια συμμετοχή και στις «παραδοσιακά» μητρικές ρουτίνες, υποδηλώνοντας μια εξισορρόπηση των γονικών ρόλων. Η ποικιλία απαντήσεων που δόθηκε από τις μητέρες αποδεικνύουν ότι πλέον οι πατέρες δεν περιορίζονται σε έναν ρόλο αλλά έχουν μια πολυπαραγοντική σχέση, γεγονός που συνδέεται με τις σύγχρονες θεωρίες για τη συμμετοχική πατρότητα. Αυτό έχει διαπιστωθεί και από τους Lamb & Tamis-LeMonda, (2004), όπου τοποθετήθηκαν στην άποψη των Russell και Radojevic το 1992 για τον προσδιορισμό των συμμετοχών του πατέρα στην καθημερινότητα και τα θετικά αποτελέσματα της πατρικής συμμετοχής, αναφέροντας πως οι πατέρες που συμμετέχουν και υποστηρίζουν τα παιδιά τους, τα βοηθούν να γίνουν πιο επιτυχημένα και να έχουν λιγότερα προβλήματα από τα παιδιά των λιγότερο εμπλεκόμενων πατέρων.

Οι απαντήσεις των πατέρων προσφέρουν μια αντανάκλαση του μητρικού ρόλου από την οπτική τους. Η προετοιμασία του ύπνου αναφέρεται συχνότερα, αφού πολλές μητέρες φαίνεται να διατηρούν ένα σταθερό ρόλο σε πρακτικές συναισθηματικής ρύθμισης του παιδιού, όπως είναι η βραδινή φροντίδα και το νανούρισμα. Επίσης, η σίτιση και η προσωπική υγιεινή κάτι που χαρακτηρίζει την μητέρα ως βασικό φροντιστή στις κρίσιμες καθημερινές ρουτίνες. Η αναφορά στο παιχνίδι γίνεται μόνο από 1 πατέρα και αυτό δείχνει ότι η ψυχαγωγική επιλογή των μητέρων είναι μεν παρούσα αλλά είναι σε μικρότερο βαθμό από ότι του πατέρα.

Υποθετικό σενάριο: Σκιαγράφηση μιας ελεύθερης μέρας

Τόσο από τις απόψεις των μητέρων όσο και των πατέρων, προκύπτει μια κοινή προσέγγιση ως προς τον τρόπο που διαμορφώνεται μια ελεύθερη ημέρα με το παιδί. Και οι δύο γονείς επιλέγουν να αφιερώσουν τον χρόνο τους σε δραστηριότητες που συνδυάζουν τη φροντίδα με την ποιοτική αλληλεπίδραση. Σύμφωνα και με την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner

(1979), οι ανθρώπινες σχέσεις που αναπτύσσονται στο άμεσο και έμμεσο περιβάλλον που κινείται το παιδί επηρεάζουν προοδευτικά την ανάπτυξή του, καλύπτοντας τόσο βιολογικές όσο και πρακτικές ανάγκες. Παρατηρήθηκε πως, μία τέτοια ημέρα ξεκινά με βασικές ρουτίνες, όπως η προετοιμασία του πρωινού και η κάλυψη καθημερινών αναγκών. Επιπλέον, γίνεται η επιλογή εξωτερικών δραστηριοτήτων όπως, εκδρομές και επισκέψεις σε πάρκα οι οποίες συμβάλλουν στην ενίσχυση των οικογενειακών σχέσεων. Τέλος, το βράδυ υπάρχει ηρεμία, όπως η αφήγηση παραμυθιών και η προετοιμασία για ύπνο. Μέσα από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών στην Ν. Υόρκη το 1990 και τα άρθρα Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του παιδιού, διαπιστώνεται η κάλυψη της προστασίας, της παροχής και της συμμετοχής για την εξασφάλιση ανάπτυξης και καλής ποιότητας ζωή των παιδιών. Συνολικά, και οι δύο γονείς επιδιώκουν να προσφέρουν μια καθημερινή διαδικασία βασιζόμενη στις ανάγκες και την ευημερία του παιδιού. Θετική οπτική φαίνεται να υπάρχει και από τους δύο γονείς προς την εξασφάλιση της ευημερίας του παιδιού αφού δεν αναφέρθηκε από κανέναν η παραμονή στο σπίτι, η παρακολούθηση τηλεόρασης ή η κατανάλωση ανθυγιεινών φαγητών αλλά επιλέγουν να αφιερώσουν τον χρόνο τους σε δραστηριότητες που ενισχύουν την ψυχοσυναισθηματική σχέση με το παιδί και προάγουν την κοινωνικοποίησή του.

Συμπερασματικά, ο ρόλος και των δύο γονέων είναι καθοριστικός για τη ευημερία των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η συν-γονεϊκότητα είναι επωφελής για όλα τα μέλη της οικογένειας. Αυτό διαπιστώνεται και από τους Holland & McElwain (2013), όπου υποστηρίζουν ότι οι γονείς βιώνουν μεγαλύτερη ικανοποίηση τόσο στον τομέα των παιδιών όσο και στις συζυγικές σχέσεις, όταν υπάρχει άμεση ανταποκριτικότητα και από τους δύο γονείς. Συνεργάζονται και προσφέρουν την φροντίδα και την στήριξη για την κρίσιμη αυτή ηλικία. Σήμερα, οι πατέρες συμμετέχουν ενεργά στην καθημερινότητα του παιδιού, κάτι που ενισχύει την συνοχή της οικογένειας, απορρίπτοντας κάθε ταμπού όπου ήθελε την θέση του πατέρα αποκλειστικά για την εργασία και την οικονομική σταθερότητα της οικογένειας. Συνολικά, αναγνωρίζεται μέσα από την ερευνητική διαδικασία πως ο ρόλος και των δύο γονέων είναι καθοριστικός για την ευημερία των παιδιών, με τους πατέρες να συμμετέχουν πλέον ενεργά και ουσιαστικά στην καθημερινότητα των παιδιών, χωρίς να ενθαρρύνονται τα παλαιότερα κοινωνικά στερεότυπα που τους περιόριζαν στον ρόλο της παροχής των υλικών αγαθών.

6 Συμπεράσματα

Από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας που διεξήχθη, φαίνεται πως υπάρχει κοινή επιλογή μητέρων και πατέρων για τις καθημερινές πρακτικές που εξασφαλίζουν την ευημερία του παιδιού. Μικρές διαφοροποιήσεις φάνηκε να σημειώθηκαν κατά την ανάλυση. Η πιο σημαντική διαφορά, φαίνεται να είναι η παροχή της πλήρους συναισθηματικής υποστήριξης περισσότερο των μητέρων σε σχέση με τους πατέρες, όπως καταγράφεται και στο βιβλιογραφικό μέρος.

Ωστόσο, η παρούσα έρευνα παρουσίασε και κάποιους περιορισμούς. Συγκεκριμένα, το περιορισμένο δείγμα συμμετεχόντων για τη συγκέντρωση των δεδομένων, έδωσε μια πιο γενικευμένη εικόνα του ζητήματος. Όπως και το να χρησιμοποιήσουμε ένα ερωτηματολόγιο στηρίζεται περισσότερο στην υποκειμενικότητα των απαντήσεων των γονέων.

Σε πιθανή μελλοντική ανάλυση ξανά του ίδιου θέματος θα ήταν εφικτό να εφαρμοστούν διαφορετικοί μέθοδοι για βαθύτερη κατανόηση των στάσεων και των ερμηνειών των γονέων της σύγχρονης εποχής, των αναγκών και των προκλήσεων και πώς επηρεάζονται από αυτή. Για παράδειγμα, με τη χρήση τόσο ποιοτικής(π.χ. της συνέντευξης) όσο και ποσοτικής προσέγγισης (π.χ. απόψεις των παιδαγωγών). Η επιλογή αυτή θα μπορούσε να δημιουργήσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των συμπερασμάτων.

Συνολικά, αναδείχθηκε η σπουδαιότητα της ισότιμης γονικής εμπλοκής, θέτοντας προσπάθειες για περαιτέρω διερεύνηση της σημασίας της παιδικής ηλικίας και της παιδικής ευημερίας στο περιβάλλον της κοινωνίας και κυρίως της οικογένειας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου

1^η Ερώτηση

Ποιες είναι οι καθημερινές πρακτικές που ακολουθείτε ως γονέας στην καθημερινότητα του παιδιού σας;

2^η Ερώτηση

Τι προτιμάται εσείς να κάνετε στην καθημερινή ρουτίνα του παιδιού; (π.χ. παιχνίδι, σίτιση, προετοιμασία πρωινού).

3^η Ερώτηση

Τι παρατηρείται ότι ο/η σύζυγός σας προτιμάει περισσότερο να κάνει στην καθημερινή ρουτίνα του παιδιού αντίστοιχα;

4^η Ερώτηση

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Υποθέστε πως έχετε από τον χώρο εργασίας σας μια μέρα ελεύθερη. Τι θα επιλέγατε να κάνετε την μέρα αυτή με το παιδί σας; Σκιαγραφήστε την ημέρα σας από το πρωί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου, Λ. (2007). *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής: Ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις* (2η εκδ. βελτιωμένη). Εκδόσεις Εφύρα.

Γκότοβος, Θ. (1993). *Η ποιοτική έρευνα στις επιστήμες της αγωγής*. Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων., IB, 197-242.

Berk, L.E. (2019). *Αναπτυξιακή ψυχολογία: Η προσέγγιση της δια βίου ανάπτυξης*. Εκδόσεις Κριτική.

Λουμάκου, Μ. & Μπεζέ, Λ. (2006). *Το παιδί και τα δικαιώματά του*. Εκδόσεις Ελληνικά

Γράμματα.Πετρογιάννης, Κ. (2001). *Η μελέτη της ανθρώπινης ανάπτυξης υπό το πρίσμα της οικοσυστηματικής προσέγγισης του URIE BRONFENBRENNER*.Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Φιλολογίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων(Τομ. Α, Μέρ. Τρίτο).Ιωάννινα: Δωδώνη.

Πετρογιάννης, Κ. (2010). Η οικοσυστηματική προσέγγιση ως εναλλακτικό «Παράδειγμα» ποιοτικής μεθοδολογίας για τη μελέτη της ανθρώπινης ανάπτυξης και συμπεριφοράς - η συμβολή του Urie Bronfenbrenner. Στο Μ. Πουρκός & Μ. Διαφέρμος (Επιμ.), *Ποιοτική έρευνα στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση: επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*, (σσ. 387-432).

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Yu, X., Miao, C., Leung, C., & Salmon, C. T. (2017). Role conflict and ambivalence in the aged-parent–adult-child relationship. *International Journal of Crowd Science*, 1(2), 161–170. <https://doi.org/10.1108/IJCS-08-2017-0012>.
- Bianchi, S. M., Robinson, J. P., & Milkie, M. A. (2006). *Changing rhythms of American family life*. New York, NY: Russell Sage.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol.1*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*, Routledge.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., Clarke, V., & Hayfield, N. (2019). *Thematic Analysis*.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (2004). *Making human beings human: Bioecology perspectives on human development*. California: Sage Publications.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P.A. (2006). *The bioecological model of human development*. New York, NY: Wiley.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P.A. (2006). The bioecological model of human development. IN R.M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (6th ed., pp. 297-342). Hoboken, NY: Wiley.
- DeGarmo, D. S. (2010). A time-varying evaluation of identity theory and father involvement for full custody, shared custody, and no custody divorced fathers. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 8(2), 181-202.
- Dubowitz, H., Black, M., Cox, C. E., & Kerr, M.A. (2001). Father involvement and children's functioning at age 6 years: A multisite study. *Child Maltreatment*, 6, 300-309.

- Eisner, E. W. (1991). *The Enlightened Eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. MacMillan.
- Feldman, R. S.(2019).*Development across the life span* (7th ed.). Gutenberg.
- Flanders, J. L., Simard, M., Paquette, D., Parent, S., Vitaro, F., Pihl, R. O., & Seguin, J. R. (2010). Rough-and-tumble play and the development of physical aggression and emotion regulation: A five-year follow-up study. *Journal of Family Violence*, 25(4), 357-367.
- FREUD, S. (1939). *Moses and monotheism*. Hogarth Press.
- Frones, I. (2007). Theorizing indicators. On Indicators, Signs and Trends. *Social Indicators Research*, vol. 83(1):5-23.
- Federal Interagency Forum on Child and Family Statistics(2005). *America's Children: Key National Indicators of Well-Being, 2005*. Federal Interagency Forum on Child and Family Statistics, Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- The Foundation for Child Development. (2013). *NATIONAL Child and Youth Well-Being Index(CWI)*. Kenneth C.Land, Project Coordinator. Duke University, Durham, North Carolina.
- Holden, G. W. (2024). Η Δυναμική της Σχέσης Γονέα-Παιδιού. (μετάφραση. Κωνσταντάρας). Ιατρικές Εκδόσεις.
- Holland, A. S., & McElwain, N. L. (2013). Maternal and paternal perceptions of co-parenting as a link between marital quality and the parent-toddler relationship. *Journal of Family Psychology*, 27(1), 117-126.
- Jones, J., & Mosher, W. D. (2013). *Father's involvement with their children: United States, 2006-2010*. National Health Statistics Reports, No.71. Atlanta, GA: Center for Disease Control and Prevention.
- Khaleque, A., & Rohner, R.P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64, 54-64.
- Kothari,C.R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques* (2nd ed.). New Age International Publishers.

- Kotila, L. E., Schoppe-Sullivan, S J., & Kamp Dush, C. M. (2013). Time in parenting activities in dual-earner families at the transition to parenthood. *Family Relations*, 62(5), 795-807.
- Lamb, M. E., & Tamis-LeMonda, C.S. (2004). The role of the father: An introduction. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (4th ed., pp. 1-31). John Wiley & Sons.
- Lang, A., & Carr, T. (2013). Bereavement in the face of perinatal loss: A hardiness perspective. In D. S. Becvar (Ed.), *Handbook of family resilience* (pp. 299-319). Springer.
- Linde-Krieger, L. B., & Yates, T. M. (2020). A structural equation model of the etiology and developmental consequences of parent-child role confusion. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 72, 101215.
- Main, G. & Bradshaw, J. (2012). A Child Material Deprivation Index. *Child Indicators Research*, vol.5(3), p. 503-521.
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and development outcomes. *Human Development*, 47(4), 193-219.
- Pellegrini, A.D., & Smith, P.K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play. *Child Development*, 69 (3), 577-598.
- Renk, K., Roberts, R., Roddenberry, A., Luick, M., Hillhouse, S. (2003). Mothers, fathers, gender role, and time parents spend with their children. *Sex Roles*, 48(7-8), 305-315.
- Robson C. (2007). (Επιμ. Μιχαλοπούλου Κ.) *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (Επιμ. Μιχαλοπούλου Κ.). Gutenberg.
- Russell, G., & Radojevic, M. (1992). The changing role of fathers? Current understandings and future directions for research and practice. *Infant Mental Health Journal*, 13(4), 296-311.
- Ryu, G. (2023). Why work-family role transition matters for role strain in North America. *Journal of Family Issues*. Advance online publication.

- Seward, R. R., & Stanley Stevens, L. (2014). Fathers, fathering, and fatherhood across cultures. In H. Selin (Ed.), *Parenting across cultures* (vol. 7, pp. 459-474). Springer.
- Sherman, N. (1991). *The fabric of character: Aristotle's theory of virtue*. Clarendon Press / Oxford University Press.
- Solmeyer, A. R., & Feinberg, M. E. (2011). Mother and father adjustment during early parenthood: The roles on infant temperament and co-parenting relationship quality. *Infant Behavior and Development*, 34(4), 504-514.
- Spodek, B., & Saracho, O. N. (1994). *Right from the start: Teaching children ages three to eight* (pp.200-229). Allyn & Bacon.
- Tichenor, V., McQuillan, J., Greil, A.L., Contreras, R., & Shreffler, K. M. (2011). The importance of fatherhood to U.S. married and cohabiting men. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice About Men as Fathers*, 9, 232-251.
- U.S. Department of Health and Education and Human Services, & U.S. Department of Education. (2016). *Polycystatement on family engagement from the early years to the early grades*.
- Hartas, D. (2011). Families' social backgrounds matter: Socio-economic factors, home learning and young children's outcomes. *British Educational Research Journal*, 37(6), 893–914.
- Lehrl, S., Evangelou, M., & Sammons, P. (2020). The home learning environment and its role in shaping children's educational development. *School Effectiveness and School Improvement*, 31(1), 1–6.
- Melhuish, E., Phan, M. B., Sylva, K., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2008). Effects of the home learning environment on preschool children's development. *British Educational Research Journal*, 34(5), 771–788.
- Sammons, P., Sylva, K., Melhuish, E., Siraj, I., & Taggart, B. (2015). *Effective Pre-school, Primary and Secondary Education Project (EPPSE): Final Report*. Institute of Education.

Sénéchal, M., & LeFevre, J.-A. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A five-year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445–460.

Seward, R. R., & Stanley-Stevens, L. (2013). Fathers, fathering, and fatherhood across cultures. In A. Salem & A. Salem (Eds.), *Science across cultures: The history of non-Western science* (pp. 459–474). Springer.

Vernon-Feagans, L., Garrett-Peters, P., De Marco, A., & Bratsch-Hines, M. (2012). Children living in rural poverty: The role of chaos in early development. In V. Maholmes & R. King (Eds.), *The Oxford Handbook of Poverty and Child Development* (pp. 448–466). Oxford University Press.

Tamis-LeMonda, C. S., Bornstein, M. H., & Baumwell, L. (2001). Maternal responsiveness and children's achievement of language milestones. *Child Development*, 72(3), 748–767.

Cohen, L. J., et al. (2013). What sleeping babies hear: An fMRI study of interparental conflict and infants' emotion processing. *Journal of Neuroscience*, 33(31), 12743–12750.